

Міністерство освіти і науки України

**Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»**

**Навчально-науковий інститут фінансів, економіки,
управління та права
Кафедра фінансів, банківського бізнесу та оподаткування**

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА: ДЕРЖАВА, РЕГІОН, ПІДПРИЄМСТВО

**Матеріали ІХ Міжнародної
науково-практичної конференції**

15 травня 2025 р.

**Полтава
2025**

метою ідентифікації вразливих ділянок та розробки резервних планів.

Таким чином, антикризовий менеджмент в умовах невизначеності є складним та багатовимірним процесом, який вимагає від підприємств відходу від традиційних підходів та розвитку гнучкості, адаптивності та здатності до швидкого реагування. Ключовими елементами успішного управління кризами в нестабільному середовищі є раннє виявлення загроз, сценарне планування, оперативне прийняття рішень, прозора комунікація, управління ліквідністю та ефективне лідерство. Підприємства, які зможуть інтегрувати ці принципи та інструменти у свою практику управління, матимуть значно вищі шанси не лише успішно подолати кризові ситуації, але й знайти нові можливості для зростання та розвитку в умовах постійної невизначеності.

УДК 338

*Птащенко Ліана Олександрівна,
доктор економічних наук., професор
Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»*

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНО-КАДРОВА СКЛАДОВА ФУНКЦІОНАЛЬНО-СТРУКТУРНОЇ ДЕКОМПОЗИЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Для національної економіки України в цілому та бізнесових структур в усіх сферах господарювання, які постраждали від повномасштабної війни, розв'язаної російською федерацією, вкрай актуальним питанням є адекватний стан економічної безпеки. Адже цей стан значно погіршився не лише на національному рівні, а й на рівні бізнесу. Сьогодні ризики та загрози супроводжують усі

складові функціонально-структурної декомпозиції економічної безпеки: фінансову (через нестабільність національної валюти, загострення економічного егоїзму суб'єктів ринку банківських та страхових послуг тощо), інвестиційно-інноваційну (через значне погіршення інвестиційної привабливості українського бізнесу), інтелектуально-кадрову (через масову міграцію економічно активного населення закордон, призов та служіння на захисті України кваліфікованих, високоінтелектуальних громадян України), техніко-технологічну (через постійні руйнування внаслідок ракетних та шахедних ударів по підприємствах, мінування значної частини орних сільськогосподарських земель), інформаційну (через активізацію агресором інформаційної війни та розповсюдження дезінформації, часті хакерські атаки), інституційно-правову (через воєнні дії, часті зміни положень чинного законодавства з питань власності, господарського й трудового права, оподаткування тощо), екологічну (через забруднення навколишнього середовища російським агресором, і відповідно, негативні впливи на природні екологічні системи, землю та її надра, поверхневі й підземні води, атмосферне повітря, флору та фауну) фізичну (через недієвість превентивних заходів щодо захисту майна, працівників, інформації тощо, через непередбачуваність збройних та хакерських атак агресора).

Ознайомлення з різними науковими джерелами дало можливість дійти висновку, що більшість науковців не визначають інтелектуально-кадрову складову як найбільш вагому й впливову. Разом з тим, від рівня інтелектуального капіталу, дій професійної команди бізнесу чи держави, в значній мірі залежить рівень всіх складових економічної безпеки. Як аргумент такого твердження, варто проаналізувати основні ідеї, викладені в книзі італійського історика-економіста Карло М. Чіполла «Закони дурості людської». В цьому есе викладаються основні закони дурості,

в якій науковець вбачає найбільшу екзистенційну загрозу людства. Ми вважаємо, що для об'єктивного оцінювання впливу інтелектуально-кадрових ризиків та загроз на стан економічної безпеки, необхідно враховувати особливості людської поведінки, котрі описані в п'ятьох законах Чіполла.

Перший закон. Людина завжди недооцінює кількість дурнів, котрі її оточують.

Другий закон. Ймовірність того, що людина дурна, не залежить від інших її якостей.

Третій закон. Дурень – це людина, чії дії ведуть до втрат для іншої людини або групи людей чи суспільства, і при цьому не приносять користі самому дурню або навіть завдають йому шкоди. Третій закон передбачає, що всі люди діляться на 4 групи: розумники, простаки, злодії та дурні. Продемонструємо, як поведінка цих груп людей впливає на суспільство, групу людей та на них самих (рис. 1).

Рис. 1. Третій закон дурності людської за Карло М. Чіполла

Неважко уявити масштаби шкоди, які здатні завдати дурні, потрапляючи в управлінські органи і володіючи

політичними й соціальними повноваженнями. Але окремо варто уточнити, що саме робить дурня небезпечним (четвертий закон).

Четвертий закон. Люди завжди недооцінюють руйнівний потенціал дурнів. Дурні небезпечні тому, що раціональні люди не можуть уявити логіку нерозумної поведінки. Розумна людина здатна зрозуміти логіку злодія, бо його поведінка раціональна. Злодій хоче отримати більше благ і при цьому недостатньо розумний, щоб заробити їх. Злодій передбачуваний, тому проти нього можна вибудувати захист.

Спрогнозувати дії дурня неможливо, він завдаватиме шкоди без причини, без мети, без плану, в найнесподіванішому місці та в вкрай несвоєчасно. Засобів та методів передбачити, коли дурень заподіє шкоди чи втрат, не існує.

П'ятий закон. Дурень – найнебезпечніший тип особистості.

Історія підтверджує, що в будь-який період країна прогресує тоді, коли при владі перебуває достатня кількість розумних людей, щоб стримувати активних дурнів і не давати їм зруйнувати те, що суспільство побудувало. В країні, що регресує, дурнів стільки ж, однак серед верхівки спостерігається зростання частки дурних злодіїв, а серед решти населення – наївних простаків. Така ситуація незмінно підсилює деструктивні наслідки дій дурнів, виникають непоборні загрози економічній безпеці, країна занепадає, неконтрольоване порушення законів і норм спричинює до потенційних або реальних втрат для держави, бізнесу, громадян.

Таким чином, визначимо, що в суспільстві існує інтелектуально-кадрова загроза економічній безпеці, котра являє собою наявність потенційних або реальних дій фізичних осіб, що порушують нормальний економічний стан суб'єктів бізнесу або держави, здатні заподіяти великої шкоди з

отриманням вигод для себе (злодії) або без отримання особистих вигод (дурні). Описана Карло М. Чіполла проблема наявності в суспільстві дурнів – це конструктивна спроба визначити, зрозуміти й, можливо, нейтралізувати одну з найпотужніших і найнекерованих сил, що заважають добробуту людства – дурість.

Література

1. Гнатенко В. Основні складові економічної безпеки держави. *Науковий вісник: Державне управління* №1 (7) 2021. DOI: [https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1\(7\)-66-82](https://doi.org/10.32689/2618-0065-2021-1(7)-66-82).

2. Карло М. Чіполла. Закони дурості людської. The Basic Laws of Human Stupidity by Carlo M. Cipolla. *Наш Формат*. 2024. 96 с.

УДК 336.142.3

Бойко Валентина Вячеславівна,
кандидат юридичних наук, доцент
Національний університет
«Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

ПРОБЛЕМИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ БЮДЖЕТНИХ ВИТРАТ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ В УМОВАХ ВІЙНИ

Умови воєнного стану зумовили глибокі трансформації механізмів функціонування державних фінансів, що вимагає переосмислення підходів до забезпечення результативності бюджетних витрат. Основні фінансові ресурси державного бюджету були переорієнтовані на зміцнення обороноздатності країни, у той час як соціальні видатки були скорочені до критично необхідного мінімуму, спрямованого на підтримання базових потреб населення. В умовах такої ресурсної концентрації особливої актуальності набуває